

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 5. Utrùm S. Augustinus senserit, ad merendum & demerendum in hoc statu, necessariam esse facultatem benè vel malè agendi pro arbitrio, positis omnibus ad agendum prærequisitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

ad utrumlibet oppositorum expeditam manere, satis superque ostensum est. Unde graviter errant, dum, ut homini liberum circa actus, quibus bene vel male vivitur, arbitrium asserant, negant in Deo præscentiam omnium futurorum, quia, si Deus futura omnia præscent, necesse est ut fiant actus, quibus bene vel male vivitur. Errant, inquam, quia, non obstante hac necessitate, actus illi adhuc liberè fient, imò propter illam certius liberè fient, ut probatum est. Quod

Confirmat adhuc S. Doctor his verbis; *Neque ideo peccat homo, quia Deus illum peccatum præscent; imò non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille, cuius præscentia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccatum esse præscent, qui si nolit omnino, non peccat, sed si peccare noluerit, etiam hoc ille præscent; hoc est, non ideo malè agit, quia Deus præscent illum malè acturum, sed è contra Deus præscent illum malè acturum, quia malè agit. Unde non dubitatur illum malè agere ex propria voluntatis determinatione; quia ille, cuius præscentia non fallitur, præscent eum, non ex antecedenti aliqua & ineluctabili necessitate, sed ex libera voluntatis determinatione malè acturum esse. Potest igitur is, qui peccat, pro arbitrio velle, vel non velle peccare, licet Deus præscent illum esse peccatum; ita tamen, ut si noller peccare, Deus illum peccatum non esse præscent. Non ergo Deus præscent falli potest, quia si homo peccaturus est, Deus præscent peccatum, si verò peccaturus non est, Deus præscent non peccatum, nec tamen hæc præscentiæ divinæ infallibilitas aufert, sed è contra infert activam indifferentiam voluntatis, & liberam fututionem actus. Quocirca, inquit S. Doctor, nullo modo cogimur, aut retenta præscentia Dei, tollere voluntatis arbitrium, aut retento voluntatis arbitrio, Deum, quod nefas est, negare præscent futurorum; sed utrumque amplectimur, utrumque fideliter & veraciter confitemur, non quia præcisè libertas à coactione, ut contra manifestam veritatem contendit Janfenius, sed quia libertas etiam indifferentiæ cum infallibilitate præscentiæ divinæ manere convincitur.*

ARTICULUS IV.

Utrum S. Augustinus senserit liberum arbitrium, secundum statum quem habet in homine viatore consideratum, esse facultatem bene vel male agendi pro arbitrio, positis omnibus ad agendum prærequisitis.

RESPONSIO.

ITa sensit S. Augustinus.

Prob. 1. Ex lib. 2. contra Faustum c. 5. Nos quidem sub fato stellarum, inquit, nullius hominis generis ponimus, ut liberum arbitrium voluntatis, quo bene vel male vivitur, propter iustum iudicium Dei ab omni vinculo necessitatis vindicemus. Igitur juxta S. Doctorem, liberum hominis viatoris arbitrium est facultas bene vel male vivendi, & consequenter facultas bene vel male agendi, ab omni vinculo necessitatis expedita.

2. Ex lib. de grat. & lib. arb. c. 2. ubi S. Doctor refert hæc verba Ecclesiastici: Ipse ab initio fecit illum, & reliquit illum in manu consilii sui. Si volueris, conservabis mandata, &c. Quibus verbis scriptor sacer describit liberum arbitrium hominis viatoris. Illis autem recitatis, sic prosequitur S. Augustinus: Ecce aperte videmus expressum liberum humane voluntatis arbitrium. Unde sic argumentor breviter. S. Augustinus liberum hominis viatoris arbitrium constituit in ea facultate, quam homini viatori attribuit Ecclesiasticus. Atqui Ecclesiasticus attribuit homini viatori potestatem bene vel male agendi pro arbitrio, & abique omni antecedenti ad bene vel male agendum necessitate intrinseca. Ergo, &c.

3. S. Doctor lib. 1. operis imperfecti, n. 78. & 79. refert hæc Juliani verba: Libertas arbitrii, qua à Deo emancipatus homo est, in admittendi peccati, & absti-

nendi à peccato possibilitate consistit. Factum est enim animal rationale, mortale, capax virtutis & vitii, quod possit ex concessa sibi possibilitate, vel servare Dei mandata, vel transgredi. Ecce Julianus manifestè liberum hominis viatoris arbitrium describit per libertatem indifferentiæ circa bonum & malum, cui sanè consentit Augustinus, dum hic obiter castigat tantum illud, quo à Deo emancipatus homo est; quia hoc modo loquendi suggerit Julianus hominem non indigere gratia Dei. Unde petit ab illo Augustinus, ut agnoscatur, non aliud esse arbitrium laudabiliter liberum, nisi quod fuerit Dei gratia liberatum.

4. Eod. lib. & inferius, recitat S. Doctor hæc alia Juliani verba, n. 82. Libertas arbitrii possibilitas est vel admittendi vel vitandi peccati, expers cogentis necessitatis, hoc est, omnis antecedentis necessitatis, etiam voluntariæ, ut interpretatur ipse Janfenius. Juliano autem ita perspicue libertatem arbitrii, qualem habent homines viatores, in libertate indifferentiæ circa bonum & malum constituenti id unum opponit: Homo non potest servus esse justitiæ, & liber à dominante peccato, nisi eum Filius liberaverit, hoc est: Homo non potest sine gratia Christi libertatem illam arbitrii laudabiliter exercere, servando justitiam, & abstinenti à peccato. Juxta phrasim Augustini, homo servus est justitiæ, & liber à dominante peccato, cum amat quod justum est, & odit quod injustum, sicut oportet ad salutem, ad quod utrumque necessaria est gratia Christi liberatoris. Unde homo cum illa libertate arbitrii, & consequenter cum illa facultate bene vel male agendi pro arbitrio, positis omnibus ad agendum prærequisitis, quam habet, indiget gratia Christi liberatoris, ut bonum velit, & malum nolit, sicut oportet ad salutem: quod confiteri volebant Pelagiani.

Obj. S. Augustinus hoc lib. 1. operis imperfecti, n. 100. sic ait: Si liberum non est, nisi quod duo potest velle, id est, bonum & malum, liber Deus non est, qui malum non potest velle, de quo etiam ipse dixisti (Julianum alloquitur) Deus esse, nisi justus, non potest: sicine Deum laudas, ut ei asseras libertatem? R. S. Doctorem hic solum obiter reprehendere Julianum, quod minus accuratè loqueretur, & videretur libertatem arbitrii, generaliter sumptam, restringere ad solam indifferentiam activam circa bonum & malum. In quo S. Doctor meritis castigat Julianum. Quamvis enim libertas arbitrii, considerata secundum statum, quem habet in homine viatore, & prout est principium meriti & demeriti, sit etiam facultas bene vel male agendi pro arbitrio; at tamen, si sumatur generaliter, prout convenit Deo & homini, vel, si vis, si sumatur secundum rationem essentialem, solum est facultas eligendi hoc vel illud, hoc eligendi vel non eligendi, servato ordine finis, in suo loco ostensum est. Nec aliud intendit S. Doctor, qui nunquam reprehendit Pelagianos, quod libertatem arbitrii, qualem habet homo viator, describant per libertatem indifferentiæ circa bonum & malum.

ARTICULUS V.

Utrum S. Augustinus senserit, ad merendum & demerendum in hoc statu, necessariam esse facultatem bene vel male agendi pro arbitrio, positis omnibus ad agendum prærequisitis.

RESPONSIO.

ITa sensit S. Augustinus.

Prob. 1. Ex lib. 3. de lib. arb. c. 1. ubi, postquam probavit, motum illum, quo voluntas avertitur à communi atque incommutabili bona, & ad propria, vel aliena, vel infima, atque omnia commutabilia convertitur bona, culpabilem esse; probavit, inquam, ex eo quod non naturalis, sed voluntarius est, & animus potest illum cohibere, hoc est, in illum erumpere vel non erumpere pro arbitrio; sic Evodium convictum inducit loquentem: Motus, quo huc atque illuc volun-

voluntas convertitur, nisi esset voluntarius, atque in nostra positus potestate: neque laudandus, cum ad superiora, neque culpandus homo esset, cum ad inferiora detorqueat quasi quandam cardinem voluntatis. Per voluntarium autem, & in nostra positum potestate, ut ex contextu manifestum est, hic intelligitur id, quod est à facultate immuni ab antecedenti quavis ad unum determinatione intrinseca. Ergo, &c.

2. Ex lib. de nat. & grat. c. 65. ubi ad hæc Hieronymi verba: *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin ubi necessitas est, nec corona nec damnatio est*; exclamat S. Doctor: *Quis non agnoscat? quis non toto corde suscipiat?* Atqui manifestè S. Hieronymus verbis laudatis ad meritum & demeritum requirit immunitatem in agente ab omni necessitate, etiam voluntaria. Loquitur enim de necessitate simpliciter, & consequenter de qualibet necessitate antecedenti, siue violenta sit, siue non. Ergo, &c.

3. Ex lib. 3. de lib. arb. jam citato c. 18. ubi hæc habet S. Doctor: *Hoc brevissimum tene: quicumque ista causa est voluntatis (malæ) si ei non potest resisti, sine peccato ei ceditur. Si autem potest, non ei ceditur, & non peccabitur. An forte fallit incautum? Ergo caveat, ne fallatur. An tanta fallacia est, ut caveri omnino non possit? Si ita est, nulla peccata sunt. Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Et lib. de duabus animabus c. 12. sit ait: Peccati reum teneri quemquam, quia non fecit, quod facere non potuit, summe iniquitatis est & infamiae. Quamobrem illæ animæ quidquid faciunt, si natura, non voluntate faciunt, id est, si libero ad faciendum & ad non faciendum motu animi carent, si denique his abstinendi ab opere suo potestas nulla conceditur, peccato earum teneri non possumus. Ex his autem sic argumentor breviter. Ex S. Doctore, homo peccare non potest sine libertate indifferentiæ. Ergo ex eodem, demereri non potest sine libertate indifferentiæ: cum non nisi peccando demereri possit. Sed quod S. Doctor sensit de demerito, de merito etiam sensisse dubitari non potest. Ergo ex S. Doctore, homo non potest mereri sine libertate indifferentiæ. Ergo ex S. Doctore, ad merendum & demerendum in hoc statu non sufficit libertas à coactione, sed requiritur libertas à simplici necessitate, quæ constituit libertatem indifferentiæ.*

Obi. S. Doctor Julianum alloquens lib. 1. operis imperfecti n. 105. sic ait: *Cogitare te existimo, quid appetendum, quid vitandum sit in agenda vita, quanto labore discatur. Qui autem hoc nesciunt, ipsa boni appetendi malique vitandi ignorantia patiuntur peccandi necessitatem. Necessè est enim, ut peccet, qui nesciendo quid facere debeat, quod non debet, facit. De quo genere malorum Deus rogatur, ubi dicitur: Delicta juventutis & ignorantia mea ne memineris. Quod genus delictorum si non imputaret Deus iustus, non ea sibi dimitti posset homo fidelis.* Ergo ex S. Augustino, homo demereri potest cum necessitate peccandi, & peccando necessariò, demeretur. Ergo ex S. Augustino, ad demeritum non requiritur immunitas à necessitate. Quod confirmatur ex his ejusdem S. Doctoris verbis, inferius positis, n. 106. *Necessè est, ut peccet, à quo ignoratur iustitia: numquid ideo, cum iustitiam cognoverit, non sunt ei remittenda peccata, quæ ignorantia necessitate commisit?*

R. dist. 1. conf. Ergo ex S. Augustino, homo demereri potest cum peccandi necessitate consequenti, & demeretur peccando necessariò necessitate consequenti, C. 1. conf. Homo demereri potest cum peccandi necessitate antecedenti, & demeretur peccando necessariò necessitate antecedenti, N. 1. conf. & dist. similiter 2. conf. Ex S. Augustino, ad demeritum non requiritur immunitas à necessitate antecedenti, N. 2. conf. Non requiritur immunitas à necessitate consequenti, C. 2. conf. Nam hæc necessitas non tollit indifferentiam activam, sed supponit aliquod ejus exercitium. Ut autem bonitas hujus repositionis appareat,

Simonet Theol. Tom. 1.

Nota. S. Doctor locis citatis agit de peccatis ignorantia, hoc est, de peccatis, quæ fiunt ex ignorantia culpabili, quæ scilicet potuit & debuit vinci, nec tamen victa est, quia homo neglexit inquirere, quantum poterat, & tenebatur inquirere. Unde hæc ignorantia est indirectè volita, & est in potestate hominis, ut sit vel non sit; quam ob rem ipsa peccatum est, nec operantem ex illa à peccato excusare potest. Peccatum autem factum ex tali ignorantia non potest esse necessarium, nisi necessitate consequenti, quia non admittitur, nisi ex duplici hypothesi, quæ supponit aliquod exercitium indifferentiæ activæ, & consequenter facere non potest, nisi necessitatem consequentem. Pro quo,

Nota iterum. Eatenus aliquis peccat peccato ignorantia, quatenus ex propria determinatione exercet actionem aliquam malam, & actionis malitiam, quæ cognita actionem omitteret, non ignorat nisi culpabiliter; & ita eatenus, qui sic agit, necessariò peccat, quatenus ex hypothesi, quod hanc actionem, quæ mala est, exerceat ex propria determinatione & electione, nec malitiam ejus nisi culpabiliter ignoret, non potest actio non esse mala formaliter & imputabiliter; & hoc est, quod dicit S. Doctor, cum ait: *Necessè est, ut peccet, qui nesciendo quid facere debeat, quod non debet, facit.* Duplex autem illa hypothesi vel includit, vel supponit aliquod indifferentiæ activæ exercitium, proindeque facere non potest, nisi necessitatem consequentem, quæ sufficientissimè in potestate voluntatis est, ut sit vel non sit. Unde mirum non est, quod non impediat imputabilitatem & demeritum. Ponamus rem in exemplo. Judex aliquis, ignarus aliquarum legum, vel consuetudinum, quas scire tenetur, ferat sententiam injustam, quam tamen justam esse putat, quam fert, quia putat esse justam, peccat peccato ignorantia, & necessariò peccat, sed necessitate hypothetica tantum & consequenti, quatenus non potest non esse reus injustitiæ, hoc ipso quod liberè & sine antecedenti necessitate fert sententiam illam, nec ejus malitiam ignorat, nisi ea ignorantia, quæ operantem ex ea excusare non potest. Sed de peccatis ignorantia adhuc aliàs suo loco.

Dices. S. Doctor loquitur de peccatis, quæ fiunt ex ignorantia invincibili: loquitur enim de ignorantia, quæ est pœna peccati. Ergo loquitur de peccatis, quæ necessariò fiunt necessitate antecedenti. Ergo ex S. Doctore, homo peccare & demereri potest cum antecedenti necessitate ad malè agendum. R. 1. neg. conf. 1. & 2. Nam dato quod S. Doctor loquatur de ignorantia invincibili, & hominem malè agentem ex tali ignorantia dicat peccare imputabiliter, adhuc non dicit hominem peccare & demereri cum necessitate simpliciter antecedente. Dato enim, quod homo malè agendo ex ignorantia invincibili peccet imputabiliter, non sic peccabit, nisi quia actionem malam, & ut talem ignoratam invincibiliter in pœnam alicujus peccati, exercebit liberè, & sine antecedenti ad unum determinatione: nisi enim eam liberè exerceat, nequidem voluntaria erit voluntarietate facti. At omne peccatum, juxta S. Doctorem, debet esse voluntarium saltem voluntarietate facti, ut patet ex lib. 1. retract. c. 15.

R. 2. neg. ant. Ad prob. R. juxta S. Doctorem, ignorantiam, quæ est pœna peccati originalis, duplicem esse, unam invincibilem, quæ operantem ex ea excusat à peccato: de hac ignorantia loquitur lib. 3. de lib. arb. c. 18. ubi ait: *An tanta fallacia est, ut caveri omnino non possit? Si ita est, nulla peccata sunt. Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest?* Alteram verò vincibilem: de hac ignorantia loquitur, cum ait: *Qui autem hoc nesciunt, ipsa boni appetendi, malique vitandi ignorantia patiuntur peccandi necessitatem:* hic enim loquitur de ignorantia, quæ non ex impossibilitate, sed ex magna difficultate addiscendi, quid appetendum, quid vitandum sit in agenda vita, laborat homo, non adhibens tantam, quantum potest & debet, diligentiam, ad illam depellendam: ut patet ex antecedentibus. Hæc

Aa 180.

ignorantia non solum poena peccati est, sed etiam peccatum, & imputabilis ignorantia, & ita operantem ex ea excusare non debet.

Dices. Juxta S. Doctorem, datur in homine lapsio necessitas ignorandi multa ex jure naturali, quae tenetur scire, & quo. uni proinde ignorantia imputatur illi. Ergo juxta S. Doctorem, homo lapsus demeretur in iis, ad quae necessitatur, & consequenter necessitas non impedit demeritum. *R.* juxta S. Doctorem, dari quidem in homine lapsio necessitatem ignorandi aliqua ex jure naturali, quae tenetur addiscere, & quae proinde non addiscendo peccat & demeretur, pro gravitate vel levitate negligentiae suae; sed haec necessitas non est physica, sed moralis tantum: non enim erit ex absoluta impossibilitate, sed solum ex magna difficultate addiscendi omnia, quae appetenda vel vitanda sunt in agenda vita. Ex qua difficultate evenit regulariter, ut ignoremus aliqua ex iis, quae scire tenemur; ignoremus, inquam, quia non tantam adhibemus diligentiam, quantum adhibere possemus & deberemus. Unde ignorantia illa nobis sufficienter voluntaria & libera est ad hoc, ut per illam peccemus & demereamur. Hinc cum morali necessitate ignorandi stare potest peccatum & demeritum in ignorando: at stare non potest cum absoluta & physica necessitate ignorandi, quia hanc vincere non possumus; illam vero, licet non sine magno labore, possumus.

Dices. S. Doctor post verba ultimo loco citata in objectione, sic loquitur: *Non est igitur impunitatis securitas in necessitate peccandi; sed ut non obstitit necessitas, donat ille cui dicitur: De necessitatibus meis erue me. Donat autem duobus modis, & praeteritam dimittendo iniquitatem, & opitulando, ne intremus in temptationem: unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua.* Ergo, &c. *R.* S. Doctorem hic & aliis similibus locis loqui de morali necessitate peccandi, orta partim ex ignorantia culpabili eorum, quae ad vitam recte instituendam pertinent, partim ex effreni concupiscentia. Quae moralis necessitas non est aliud, quam magna illa ad malum propensio, vi cujus peccatores, destituti specialibus illis gratiae auxiliis, quibus adjuvantur, & ad quae per gratiam sanctificantem jus habent ii, qui iusti sunt & amici Dei, vi cujus, inquam, peccatores in omnibus aut ferè omnibus, ut ipsa ostendit experientia, inordinatis concupiscentiae motibus obsequuntur. Peccant autem & demerentur cum magna illa ad malum propensione, quia tollit solam libertatem aequilibrii, & cum illa manet indifferentia activa, & tandiu manet, quoad vehementia passionum usus rationis non intercipitur, Deo etiam per gratuitam providentiam res ita ordinante, ut peccatores illi non necessitentur simpliciter ad malum; nec ita illos deferente, ut non possint non obsequi motibus concupiscentiae, quanquam hoc utiliter ad salutem facere omnino non possint sine adiutorio interioris inspirationis.

Hanc esse S. Augustini doctrinam patet ex lib. 1. contra duas epist. Pelag. c. 3. ubi peccatores cum morali illa peccandi necessitate, quam patiuntur, indifferentiam activam, in qua arbitrii libertas posita est, habere, expressè docet. *Non itaque, inquit, sicut dicunt nos quidam dicere, & iste (Julianus) audeat insuper scribere, omnes in peccatum veluti inviti carnis suae necessitate coguntur: sed si jam in ea etate sunt, ut propriae mentis utantur arbitrio, & in peccato sua voluntate retinentur, & a peccato in peccatum sua voluntate praecipitantur.* Neque enim facit in eis, etiam qui suadet & decipit, nisi ut peccatum voluntate committant, vel ignorantia veritatis, vel delectatione iniquitatis, vel utroque malo, & cecitatis & infirmitatis. Sed haec voluntas, quae libera est in malis, quia delectatur malis, ideo libera in bonis non est, quia liberata non est. Et c. 2. dixerat: *Liberrimum arbitrium usque adeo in peccatore non perit, ut per illud peccent maxime omnes qui cum delectatione peccant.* & amore peccati hoc eis placet, quod eis lu-

bet, Unde & Apostolus: *Cum essetis, inquit, servi peccati, liberi fuistis iustitiae.* Ecce ostenduntur etiam peccato minime potuisse, nisi alia libertate, servire. Liberi ergo a iustitia non sunt, nisi arbitrio voluntatis: liberi autem a peccato non sunt, nisi gratia Salvatoris.

Nec dic S. Doctorem his locis non aliam peccatoribus attribui libertatem, quam libertatem a coactione, & spontaneitatis. Nam responder Pelagianis ipsi criminantibus, velut everforem liberi arbitrii, & per liberum arbitrium facultatem activè indifferentem intelligentibus. Unde vel responder de facultate activè indifferente, & eam in peccatoribus ad malum faciendum vel omitendum pro arbitrio existere asserit; vel tergiversatur, & difficultatem fugit, non solvit. Adde, à nobis suo loco demonstratum esse, quod S. Augustinus cum Pelagianis in liberi arbitrii notione consenserit.

At inquit. Quid ergo sibi vult illud, *Voluntas (peccatorum) libera est in malis, quia delectatur malis;* & illud, *Per liberum arbitrium peccant maxime omnes qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet;* & illud, *In peccato sua voluntate retinentur, & a peccato in peccatum sua voluntate praecipitantur.* *R.* ad 1. sensum esse, quod voluntas peccatorum libera sit ad mala sectanda & perpetranda, quia objecta sensibilia, quantumvis rectae rationi repugnantia, talia sunt relatè ad naturam viriatam, ut possit in illis sibi complacere, illa amare, illa prosequi, si velit: nam si non posset nisi illa fastidire, illa odifere, certè ad illa sectanda & perpetranda, libera non esset. Vel voluntas peccatorum liberè facit malum, quod facit, quia liberè illud amat, & amando, liberè de illo delectatur: omnis enim amor est delectatio quaedam. Vel denique, voluntas peccatorum liberè malum facit, quod facit, quia placet illi, licet non ita placeat, ut ad illud faciendum necessitetur simpliciter. Unde facit illud, non quia cogitur, sed quia se ipsa determinat ad illud faciendum.

R. ad 2. ita loqui S. Doctorem, quia ii, qui cum delectatione peccant, dici non possunt cogi ad malum, & inviti malum agere, quia agunt ex amore peccati, & propter hunc amorem placet eis, quod eis libet agere. Non autem inviti & coacti prosequimur, quod nobis placet. Unde superest, ut dicantur ii, qui cum delectatione peccant, peccare, quia volunt, & ipsi sese ad peccandum determinant. Sic in usu communi & extra scholas solemus argumentari, & ex eo, quod quis non cogitur ad aliquid faciendum, illud abique omni antecedenti necessitate atque ex propria electione facere concludimus.

R. ad 3. S. Doctorem, quotiescumque agitur de arbitrii libertate, nomine voluntatis intelligere actum elicitem a facultate ad opposita activè indifferente, & immuni ab antecedenti qualibet ad unum determinatione intrinseca, ut jam ostensum est superius, & adhuc fortasse ostendetur infra.

ARTICULUS VI.

Utrum S. Augustinus senserit hominem lapsum habere libertatem indifferentiam circa bonum & malum.

RESPONSIO.

Ita constanter sensit S. Augustinus.

Hac Responsio, quae est contra Lutherum, Calvinum & Janenium, sequitur evidenter ex dictis haecenus hac Disput. & adhuc breviter ex duobus locis ostenditur. Primus est lib. 2. contra Felicem Manichaeum c. 4. ubi sic ait S. Doctor: *Habet unusquisque in voluntate aut eligere, quae bona sunt, & esse arbor bona; aut eligere, quae mala sunt, & esse arbor mala.* Secundus est lib. 1. operis imperfecti contra Julianum n. 98. ubi ita loquitur S. Augustinus: *Ex quo homo incipit uti voluntatis arbitrio, & peccare & non peccare potest. Sed alterum horum non facit, nisi adiutus ab eo, qui dixit, Sine me nihil potestis facere: alterum vero propria voluntate.* Quid